

УДК 631.115.8:631.1.016

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-10\(20\)-701-714](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-10(20)-701-714)

Саковська Олена Миколаївна кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Уманський національний університет, м. Умань, <https://orcid.org/0000-0003-2676-6170>

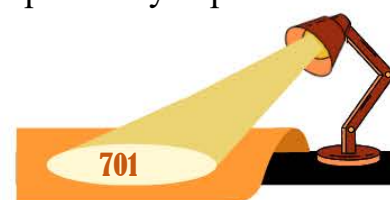
Кучерявий Андрій Васильович здобувач вищої освіти освітньо-наукового ступеня доктора філософії, Уманський національний університет, м. Умань, <https://orcid.org/0009-0003-4604-7269>

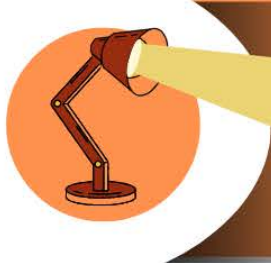
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВІВ В МЕЖАХ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Анотація. Сьогодні удосконалення підходів до розвитку кооперативного руху у сільських територіальних громадах є надзвичайно важливим питанням. Це зумовлено багатофункціональною роллю кооперації, яка має задовольняти дедалі вищі соціально-економічні потреби суспільства. Незважаючи на акумулятивний ефект кооперації та забезпечення нею суттєвого ресурсного базису сільських територіальних громад, подолання існуючих деструктивних тенденцій у процесі діяльності кооперативів, є актуальною проблемою, що потребує пошуку ефективних кроків вирішення. Зазначене актуалізує перегляд методологічних засад функціонування кооперативів із застосуванням принципів сталості. При цьому, пріоритетним є комплексний підхід, який охоплює економічну, соціальну та екологічну відповідальність усіх суб'єктів кооперативного руху. Беручи до уваги зазначені аспекти, було проведено дослідження основних принципів побудови теоретико-методологічної концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад на засадах сталого розвитку.

У ході дослідження встановлено, що сучасна наука пропонує різноманітні підходи до визначення умов розвитку сільських громад. Одним із основних шляхів такого розвитку є формування кооперативів та забезпечення ефективності їх діяльності. Теоретико-методологічний аналіз ключових засад концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад дав змогу розробити методологічний базис для побудови стратегії територіального розвитку на засадах кооперативного руху.

Зазначено, що розвиток сільських територіальних громад слід розглядати у нерозривній єдності взаємозалежних вимірів: економічному, соціальному та екологічному. Зауважено на тому, що оскільки стратегія сталого розвитку тери-

торій корелює з Цілями сталого розвитку, визначених ООН, то її слід вибудовувати у чіткій відповідності до них. Такий формат дасть змогу здійснити аналіз базових принципів формування теоретико-методологічної концепції функціонування кооперативів у сільських територіальних громадах на засадах сталості.

Ключові слова: управління, кооператив, територія, розвиток, громада.

Sakovska Olena Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism, Hotel and Restaurant Business, Uman National University, Uman, <https://orcid.org/0000-0003-2676-6170>

Kucheriavyi Andrii postgraduate student, Uman National University, Uman, <https://orcid.org/0009-0003-4604-7269>

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF COOPERATIVE DEVELOPMENT WITHIN RURAL COMMUNITIES

Abstract. Nowadays, improving approaches to the development of the cooperative movement in rural communities is an extremely important issue. This is due to the multifunctional role of cooperation, which must meet the ever-increasing socio-economic requirements of society. Despite the accumulative effect of cooperation and its provision of a substantial resource base for rural communities, overcoming existing destructive trends in the activities of cooperatives is a pressing issue that requires the search of efficient solutions. The aforementioned necessitates a review of the methodological principles of cooperative functioning with the application of sustainability principles. In this regard, a comprehensive approach covering the economic, social, and environmental responsibility of all entities involved in the cooperative movement is a priority. Taking into consideration the aforementioned aspects, a research was conducted on the fundamental principles of developing a theoretical and methodological concept for the development of cooperatives within rural communities based on sustainable development principles.

The study has established that modern science offers various approaches to determining the conditions for the development of rural communities. One of the main ways of achieving such development is to form cooperatives and ensure their effective functioning. The theoretical and methodological analysis of the key principles of the concept of cooperative development within rural communities has made it possible to develop a methodological basis for building a territorial development strategy based on the cooperative movement.

It is noted that the development of rural communities should be considered in the inseparable unity of interrelated dimensions: economic, social and environmental. It is emphasized that since the strategy for sustainable development of territories

correlates with the Sustainable Development Goals defined by the UN, it should be developed in strict accordance with them. Such a format will enable analysis of the basic principles of forming a theoretical and methodological concept for the functioning of cooperatives in rural communities based on the principles of sustainability.

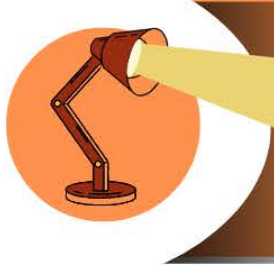
Keywords: management, cooperative, territorial development, community.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення особливої актуальності набуло питання удосконалення методології розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад. Кооперація відіграє багатогранну роль, адже вона повинна відповідати зростаючим суспільним вимогам щодо розв'язання соціально-економічних завдань. Її діяльність ґрунтується на чотирьох ключових аспектах суспільного розвитку: економічному, соціальному, духовному та політичному. Економічна функція реалізується через співпрацю з агропромисловим комплексом, закупівлю сільськогосподарської продукції в населення тощо. Варто підкреслити, що кооперативні утворення є платниками податків, які спрямовуються до бюджету країни, кооперативи є своєрідними роботодавцями і постачальниками необхідних послуг для мешканців села. Таким чином кооперація, поєднує в собі як економічну вигоду, так і соціальну відповідальність. Важливим є той факт, що базові ідеї кооперації (справедливість, демократія) є близькими та зрозумілими світогляду сільського населення, Однак, на тлі стрімкої індустріалізації, урбанізації та глобалізації, сталість розвитку сільського ринку послуг опинилася під загрозою. Зросла його нестабільність та вразливість, що створює серйозні виклики у сфері обслуговуючої кооперації. Щодо політичного аспекту, кооперація активно взаємодіє з державними інституціями. Це партнерство сприяє зміцненню її авторитету на ринку, створенню сприятливих комерційних умов та успішній реалізації її соціальної місії.

Незважаючи на те, що кооперація володіє значними ресурсами сільських територіальних громад (власні активи, розвинена мережа, фінансовий потенціал), вирішення існуючих проблемних тенденцій у її функціонуванні, залишається складною проблемою, яка вимагає вирішення у короткі терміни. Указане засвідчує проблематику перегляду побудови методологічних основ розвитку кооперативів на принципах сталості. При цьому, ключовий акцент має бути зроблений на комплексному підході до підприємницької та соціальної відповідальності усіх учасників кооперативного руху. Усе вищезазначене підкреслює не лише актуальність тематики статті, але й формує потребу у проведенні більш ґрунтовних досліджень теоретико-методологічних засад розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. «Роль кооперації у розвитку сільських територій України є вкрай важливою, а формування повноцінного

розвитку кооперативних структур має стати одним із пріоритетів державної аграрної політики» зазначає Приліпко С.М. [1, с. 98]. «Важливим чинником розвитку сільських територій, збереження сільської поселенської мережі, формування середнього класу та соціального капіталу виступає кооперація як ефективний напрям у вирішенні внутрішніх і зовнішніх суперечностей у розвитку громадянського суспільства» стверджують Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. [2, с. 31]. «У сучасних ринкових умовах кооперативний розвиток залежить від ефективного використання не лише внутрішніх переваг у формі кооперативних цінностей, але і від використання потенційних можливостей, створених глобалізацією світової економіки» вважають Томілін О.О. та Багаліка Т.О. [3]. На думку Багаліка Т.О. інтеграція підприємств на основі коопераційних економічних зв'язків дасть змогу розширити канали збуту продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, сприятиме зростання обсягів продажу продукції, допоможе створити конкурентні переваги на товарному ринку, покращити фінансово-економічні показники громад та підприємств, які провадять свою діяльність на їх територіях [4, с. 137]. «Об'єднання суб'єктів малого і середнього агробізнесу у сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи є безальтернативним засобом підвищення рівня доходності їх діяльності, який через передавальний механізм забезпечення економічної, соціальної і екологічної сталості сільських територій створює відповідні умови для формування і розвитку людського капіталу» указує Демченко О.В. [5, с. 330]. Як стверджує Покатаєв П.С. «Україна в сучасних умовах євроінтеграції перебуває в стані реформування багатьох сфер суспільного життя, що потребує подальшого вдосконалення державної політики в багатьох питаннях, зокрема в місцевому самоврядуванні. У цьому контексті актуалізується потреба в кооперації» [6, с. 273]. Автори Лук'янова М.М. та Гурська І.С. вважають, що формування мережі кооперативів, напрацювання досвіду взаємодії в процесі реалізації економічних та соціальних інтересів учасників кооперативного руху може бути ефективним способом формування сільських громад [7, с. 65]. «Об'єднання селян в кооперативи допомагає посилити їх власні конкурентні позиції (як дрібних товаровиробників) перед великими підприємствами» зазначає Уманець Л.В. [8, с. 161]. «Проте розвиток кооперації в сільському господарстві гальмується низкою чинників, насамперед це недосконалість державного законодавства, відсутність належної допомоги товаровиробникам; пасивність сільського населення та відсутність лідерів, слабкість соціального капіталу на селі; нестача фінансових ресурсів для створення та ефективного функціонування сервісних кооперативних формувань» відмічає Ярема Л.В. [9, с. 276].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на те, що науковцями вже проведено багато досліджень, зосереджених на теоретичних засадах розвитку кооперації, варто зауважити на тому, що ключові механізми реалізації кооперативного руху на селі та розвитку в сучасному

ринковому середовищі, потребують додаткового глибокого осмислення. Зокрема, наразі недостатньо впорядковані методологічні рекомендації для формування та діяльності обслуговуючих кооперативів. Крім того, відчувається невивченість питання щодо принципів, необхідних для забезпечення сталого функціонування цих економічних суб'єктів, які мають гармонійно поєднувати соціально-економічні та екологічні вимоги. Указані аспекти підкреслюють потребу у систематизації теоретичних підходів та розробки методологічного апарату для створення інноваційної концепції сталого розвитку кооперації, адаптованої до умов сьогодення.

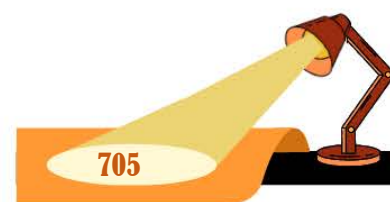
Мета статті полягає у визначенні ключових засад побудови теоретико-методологічної концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних

громад на засадах сталого розвитку.

Завдання дослідження націлені на аналіз методологічного апарату, який використовується для побудови стратегії територіального розвитку та визначення принципів побудови теоретико-методологічної концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад на засадах сталості.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи питання методології дослідження сталого розвитку сільських територій, варто зауважити на тому, що наразі, науковою спільнотою активно обговорюється дана тематика. Сучасна наукова парадигма демонструє методологічне різноманіття у підходах до трактування передумов розвитку сільських територіальних громад, зокрема вбачаючи такий розвиток у формування кооперативних утворень та сприяння ефективності їх діяльності.

Проте, думки науковців різняться, що пояснюється розбіжностями у наукових парадигмах, знаннях та завданнях. При цьому, аналізовані підходи, здебільшого, характеризуються тим, що територіальна сталісність розглядається крізь призму певних характеристик, а більшість із них використовує систему показників та індикаторів, для яких доцільно встановлювати нормативні обмеження з метою їх зіставлення з фактичним станом. З огляду на вказане, у межах проведення дослідження доцільно виокремити найбільш застосовувані методи, які використовуються для побудови стратегії територіального розвитку на основі сприяння діяльності кооперативних утворень (рис. 1).

Методики, які використовуються для побудови стратегії сталого територіального розвитку на засадах кооперації

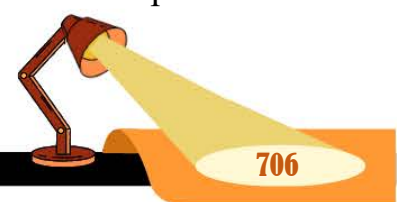
Рис. 1. Методологічний базис побудови стратегії територіального розвитку на основі сприяння діяльності кооперативів*

*Джерело: побудовано авторами на основі проведеного дослідження.

Аналізуючи рис. 1, варто зазначити, що на нашу думку, застосування єдиного з методів є недостатнім, і доцільним є використання системно інтегрованого підходу, що передбачає комплексну комбінацію релевантних методологічних інструментів. Ця інтеграція забезпечує можливість дослідження з урахуванням всіх кореляційних зв'язків між компонентами, зокрема між ключовими принципами та відповідними оціночними показниками.

Розвиток кооперації визначено пріоритетом як української Стратегії розвитку сільського господарства до 2030 року [10], так і європейського бачення аграрного сектору до 2035 року [11]. У Стратегіях відзначено схожі цілі, принципи, інструменти реалізації та очікувані результати. Це обумовлено прагненням України до інтеграції в європейський ринок та імплементації норм Спільної аграрної політики ЄС [12].

Активізація діяльності сільськогосподарських кооперативів має особливе значення в системі нарощування конкурентостійкості та адаптивності аграрного сектору економіки [13, с. 69]. В умовах кризи сприяння ініціативам зі створення кооперативів у сільській місцевості особливо актуальне для підвищення соціально-економічного добробуту сільських домогосподарств [14, с. 156]. Кооперативи є основою розвитку сільських територій та відіграють важливу роль не тільки у прискоренні темпів росту агропромислового комплексу, а й у

вирішенні найважливіших соціальних завдань села: забезпечують зайнятість сільського населення; сприяють збереженню традиційного способу життя; є джерелом наповнення місцевих бюджетів [15, с. 86].

Враховуючи те, що стратегія сталого розвитку території тісно пов'язана з Цілями сталого розвитку, визначеними ООН [16], вважаємо за необхідне використовувати Цілі сталого розвитку як визначальні детермінанти та теоретичну базу для аналізу ключових засад побудови теоретико-методологічної концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад на засадах сталого розвитку.

У такому форматі відповідності Цілям сталого розвитку, розвиток сільських територіальних громад розглядається нами у нерозривній єдності трьох ключових, взаємозалежних вимірів: 1) економічного, 2) соціального та 3) екологічного.

1. Економічна стабільність в діяльності кооперативів досягається шляхом збалансованого економічного розвитку, яке не лише демонструє позитивну динаміку, але й запобігає негативним наслідкам у вигляді фінансової шкоди чи соціальної нерівності. Дана теза ґрунтується на взаємозалежності двох складових: фінансово-економічна стабільність (тобто спроможність постійно отримувати високі доходи, ефективно керувати витратами та підтримувати платоспроможність) і ринково-економічна стабільність (що включає конкурентоспроможність в умовах змінного попиту, швидку адаптацію до інституційних змін та збереження ключових позицій на ринку).

Також, слід зауважити, що сталий територіальний розвиток, який базується на принципах територіальної унікальності є фундаментом для збільшення прибутків від діяльності кооперативів, адже вони не лише забезпечують стабільне підвищення добробуту населення, але й пропонують інноваційні технологічні підходи для екологічно безпечної індустріалізації. Такий підхід стимулює впровадження інновацій, що, у свою чергу, підвищує інвестиційну привабливість території та загальну активність підприємницьких структур, які провадять на ній економічну діяльність.

Комплексний аналіз проблематики розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад, заснований на Цілях сталого розвитку, дав змогу виокремити п'ять ключових економічних принципів (рис. 2), які ґрунтуються на:

- здобутті конкурентних переваг;
- необхідності активізації інвестиційної діяльності;
- упровадження підприємницького маркетингу;
- постійній диверсифікації діяльності;
- обов'язковій діджиталізації та цифровій трансформації.

Рис. 2. Економічні принципи побудови теоретико-методологічної концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад на засадах сталості*

**Джерело: визначено авторами на основі проведеного дослідження.*

2. Соціальна складова концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад на засадах сталості вимагає обов'язкової реалізації низки суспільно орієнтованих принципів (рис. 3). До них слід віднести: покращення добробуту сільських жителів, розвиток сільської інфраструктури, сприяння підвищенню морального рівня життя суспільства, дотримання комплексу екологічних принципів й збереження зовнішнього середовища, підвищення рівня освіченості й соціальної свідомості.

Аналізуючи рис. 3, варто зазначити, що соціальна складова концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад вимагає обов'язкової реалізації низки суспільно орієнтованих принципів.

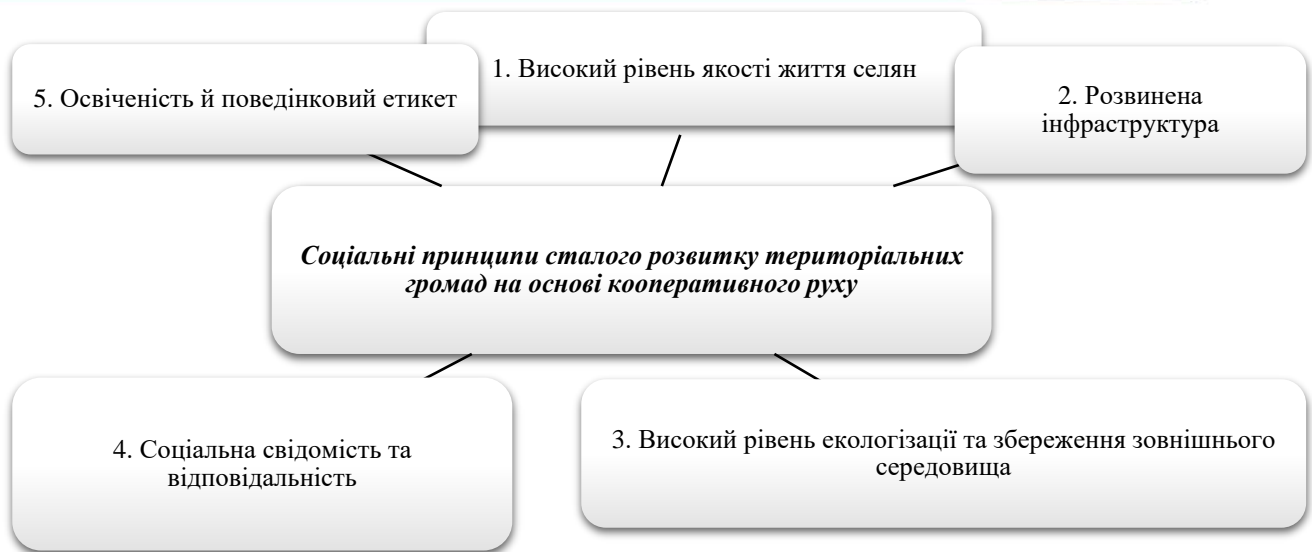

Рис. 3. Соціальний базис побудови теоретико-методологічної концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад на засадах сталості*

**Джерело: визначено авторами на основі проведеного дослідження.*

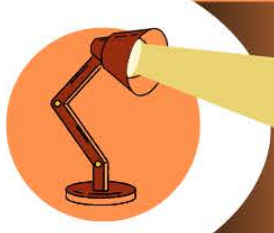
Упровадження суспільно орієнтованих принципів забезпечує збалансований територіальний розвиток і дозволяє кооперативам виконувати свою багатofункціональну місію, так:

- принцип підвищення добробуту: спрямований на покращення добробуту сільських жителів та забезпечення стабільного зростання їхніх доходів;
- принцип розвитку інфраструктури: фокусується на розвитку сільської інфраструктури та підвищенні якості життя в громадах;
- екологічний принцип: вимагає дотримання комплексу екологічних стандартів та принципів і збереження зовнішнього середовища, інтегруючи безпечну індустріалізацію;
- принцип соціальної свідомості та відповідальності: орієнтований на підвищення рівня освіти й соціальної свідомості й відповідальності членів кооперативу та всієї громади;
- соціально-моральний принцип: передбачає сприяння підвищенню морального рівня життя суспільства та зміцненню соціальної єдності

Саме системна реалізація цих принципів гарантує, що діяльність кооперативів є не лише прибутковою, але й відповідає Цілям сталого розвитку.

3. Екологічні принципи побудови теоретико-методологічної концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад на засадах сталості безпосередньо корелюють із Ціллю сталого розвитку ООН № 12 – «Відповідальне споживання та виробництво». Ця Ціль висуває вимогу до всіх

учасників активно впроваджувати та підтримувати моделі екологічно відповідального споживання і здійснення виробничих процесів.

Екологічні принципи, обов'язкові для реалізації кооперативами у сільських громадах задля забезпечення сталості, містять такі ключові напрямки:

- принцип ресурсної ефективності: підвищення рівня ефективності використання природних ресурсів;
- принцип мінімізації відходів та токсичності: скорочення загального обсягу відходів та мінімізація їхньої токсичності;
- принцип енергозбереження: зменшення енергоємності через зниження рівня використання природних ресурсів;
- принцип інноваційних ринків: зміна підходів до функціонування ринків збуту продукції та послуг шляхом запровадження нових бізнес-моделей;
- принцип зменшення ризиків: зниження рівня екологічних загроз і зменшення ризиків.

Рис. 3. Екологічні засади побудови теоретико-методологічної концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад на засадах сталості*

**Джерело: визначено авторами на основі проведеного дослідження.*

Отже, при формуванні концепції розвитку кооперативів в межах сільських територіальних громад на засадах сталого розвитку необхідною умовою є диверсифікація принципів сталості, які відповідають Цілям сталого розвитку,

визначеними ООН і безпосередньо детермінують специфічні особливості самої процедури концепції на кожному ієрархічному рівні.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Кооперативи відіграють багатогранну і фундаментальну роль, що виходить далеко за рамки суто економічної діяльності. В контексті сільських територіальних громад вони є ключовим інструментом для сталого розвитку.

Проведене дослідження теоретико-методологічних засад функціонування кооперації в умовах трансформації сільських територіальних громад дозволило сформулювати низку ключових висновків. Так, було встановлено, що в сучасних умовах питання вдосконалення методології розвитку кооперативів у сільських територіальних громадах набуває стратегічної актуальності. Це зумовлено багатогранною роллю кооперації, яка є не лише економічним, а й важливим соціальним інститутом, що забезпечує виконання зростаючих суспільних вимог щодо розв'язання соціально-економічних завдань на місцях. Кооперативи відіграють ключову роль у підтримці стійкості сільського сегмента в умовах зовнішніх викликів та економічної вразливості.

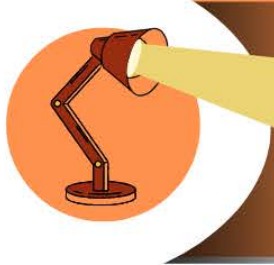
Незважаючи на наявність у кооперативного руху значного ресурсно-потенційного базису в межах сільських громад (власні активи, розвинена мережа, фінансовий потенціал), вирішення системних проблем у його функціонуванні, зокрема протиріччя між прибутковістю та соціальною місією, залишається складною проблемою. Це підтверджує необхідність термінового перегляду чинних методологічних основ їхнього розвитку.

Визначено, що сучасна наукова парадигма вбачає розвиток сільських громад у формуванні та підвищенні ефективності діяльності кооперативних утворень. Ключовим методологічним підходом має стати концепція сталого розвитку. Враховуючи тісний зв'язок зі стратегією сталого розвитку території та Цілями сталого розвитку ООН, ці цілі необхідно використовувати як визначальні детермінанти та теоретичний фундамент для аналізу і побудови нової теоретико-методологічної концепції функціонування кооперативів.

Обґрунтовано, що ефективна методологія забезпечення стійкості кооперативів повинна базуватися на інтегрованому, комплексному підході. Такий підхід має об'єднувати фінансово-економічні, соціальні та екологічні аспекти в контексті Цілей сталого розвитку. Ключовий акцент має бути зроблений на необхідності забезпечення балансу між комерційною ефективністю та підприємницькою й соціальною відповідальністю усіх учасників кооперативного руху, що є запорукою їхнього збалансованого розвитку без шкоди для соціальної місії.

На підставі результатів проведеного дослідження, очевидною є наявність прогалин у чинному українському законодавстві, стосовно створення та функціонування кооперативів. З огляду на це, *подальші наукові дослідження* варто спрямувати на поглиблене вивчення нормативно-правових основ

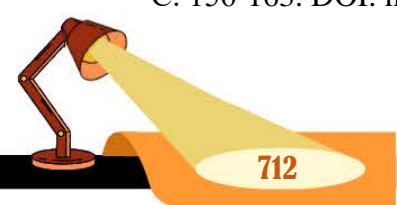

формування кооперативних утворень в Україні та розробку конкретних практико-орієнтованих методичних рекомендацій для вдосконалення процесів діяльності кооперативів.

Література:

1. Приліпко С.М. Роль обслуговуючої кооперації у розвитку сільських територій України. *Інвестиції: практика та досвід*. Серія: Державне управління. 2018. №5. С. 94-99.
2. Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Теоретико-методологічні засади розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні. *Економіка АПК*. 2021. №8. С. 31-39. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202108031>
3. Томілін О.О., Багаліка Т.О. Розвиток коопераційних процесів у сільському господарстві. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-75>
4. Багаліка Т.О. Теоретичні аспекти формування кооперації та інтеграції в аграрному секторі економіки. *Економічний простір*. 2025. № 197. С. 135-140. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.197.135-140>
5. Демченко О.В. Механізм впливу сільськогосподарської кооперації на розвиток людського капіталу сільських територій України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. №1. С. 327-331. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-55>
6. Покатаєв П.С. Державна політика України щодо кооперації в розвитку місцевого самоврядування. *Право та державне управління*. 2020. №2. С. 273-277. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.2.40>
7. Лук'янова М.М., Гурська І.С. Сільська кооперація як основа місцевого розвитку. *Агросвіт*. 2018. № 12. С. 62-66.
8. Уманець Л.В. Роль сільськогосподарських кооперативів у розвитку територіальних громад. Кооперативні читання: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 7 черв. 2019 р. Житомир: ЖНАЕУ, 2019. С. 160-163.
9. Ярема Л.В. Сільськогосподарські кооперативи: проблеми і перспективи. *Економіка і суспільство*. Серія: Економіка та управління національним господарством. 2018. Вип. 19. С. 276-281. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-41>
10. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках. Розпорядження Кабінету Міністрів України №1163 від 15.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2025)
11. Main initiatives: Strategic Dialogue on the future of EU agriculture. European Commission. *Official website*. 2025. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/main-initiatives-strategic-dialogue-future-eu-agriculture_en (дата звернення: 10.10.2025).
12. Могильний О.М., Юрій Т.П. Стан та перспективи розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні та ЄС: інноваційний підхід. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 77. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-20>
13. Малік М., Кравченко С., Шпикуляк О., Лупенко А., Саковська О. Стан та перспективи розвитку сільськогосподарських кооперативів в контексті євроінтеграційних процесів. *Економіка АПК*. 2024. №6. Т.31. С. 69-79. <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/6.2024.69>
14. Шпикуляк О., Шолойко А., Юхименко В. Розвиток кооперації у підвищенні соціально-економічного добробуту сільських домогосподарств: концептуально-методологічний дискурс. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка*. Серія: Економіка. 2023. Вип. 1. №1(222). С. 156-163. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/20>

15. Саковська О.М. Стан та перспективи розвитку сільськогосподарських кооперативів Черкаської області. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Сер.: Економіка і управління. 2020. Т.31(70), №3(1). С. 86-92.

16. ЦСР у дії. UNDP Україна. *Офіційний сайт*. 2025. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 10.10.2025).

References:

1. Prylipko, S.M. (2018). Rol obsluhovuiuchoi kooperatsii u rozvytku silskykh terytorii Ukrainy [The role of service cooperation in the development of rural areas in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 5, 94-99 [in Ukrainian]

2. Lupenko, Yu.O., Malik, M.Y., & Shpykuliak, O.H. (2021). Teoretyko-metodolohichni zasady rozvytku silskohospodarskoi kooperatsii v Ukraini [Theoretical and methodological foundations for the development of agricultural cooperation in Ukraine]. *Ekonomika APK – Economy of AIC*, 8, 31-39. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202108031> [in Ukrainian].

3. Tomilin, O.O., & Bahalika, T.O. (2023). Rozvytok kooperatsiinykh protsesiv u silskomu hospodarstv [Development of cooperative processes in agriculture]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-75> [in Ukrainian].

4. Bahalika, T.O. (2025). Teoretychni aspekty formuvannia kooperatsii ta intehtratsii v ahrarnomu sektori ekonomiky [Theoretical aspects of cooperation and integration in the agricultural sector of the economy]. *Ekonomichnyi prostir – Economic Space*, 197, 135-140. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.197.135-140> [in Ukrainian].

5. Demchenko, O.V. (2024). Mekhanizm vplyvu silskohospodarskoi kooperatsii na rozvytok liudskoho kapitalu silskykh terytorii Ukrainy [Mechanism of influence of agricultural cooperation on the development of human capital in rural areas of Ukraine]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniki – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 1, 327-331. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-55> [in Ukrainian].

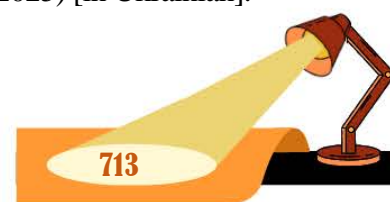
6. Pokataiev, P.S. (2020). Derzhavna polityka ukrainy shchodo kooperatsii v rozvytku mistsevoho samovriaduvannia [Ukraine's state policy on cooperation in the development of local self-government]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia – Law and Public Administration*, 2, 273-277. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.2.40> [in Ukrainian].

7. Lukianova, M.M., & Hurska, I.S. (2018). Silska kooperatsiia yak osnova mistsevoho rozvytku [Rural cooperation as the basis for local development]. *Agrosvit – Ahrosvit*, 12, 62-66 [in Ukrainian].

8. Umanets, L.V. (2019). Rol silskohospodarskykh kooperatyviv u rozvytku terytorialnykh hromad [The role of agricultural cooperatives in the development of territorial communities]. Proceedings from: *Kooperatyvni chytannia: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. – Cooperative readings: materials of the All-Ukrainian scient. and pract. Conf.*, (June 7, 2019), (pp. 160-163). Zhytomyr: ZhNAEU [in Ukrainian].

9. Yarema, L.V. (2018). Silskohospodarski kooperatyvy: problemy i perspektyvy [Agricultural cooperatives: problems and prospects]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, 19, 276-281. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-41> [in Ukrainian].

10. Kabinet Ministriv Ukrainy: «Pro skhvalennia Stratehii rozvytku silskoho hospodarstva ta silskykh terytorii v Ukraini na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025–2027 rokakh» [Cabinet of Ministers of Ukraine: «On the approval of the Strategy for the Development of Agriculture and Rural Areas in Ukraine for the period until 2030 and the approval of the operational plan of measures for its implementation in 2025-2027»]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua> (accessed: October 11, 2025) [in Ukrainian].

11. *European Commission* (2025). «Main initiatives: Strategic Dialogue on the future of EU agriculture». agriculture.ec.europa.eu. Retrieved from https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/main-initiatives-strategic-dialogue-future-eu-agriculture_en (accessed: October 11, 2025) [in English].
12. Mohylnyi, O.M., & Yurii, T.P. (2025). Stan ta perspektyvy rozvytku silskohospodarskoi kooperatsii v Ukraini ta YeS: innovatsiyni pidkhid [The state and prospects of agricultural cooperation in Ukraine and the EU: an innovative approach]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 77. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-20> [in Ukrainian].
13. Malik, M., Kravchenko, S., Shpykuliak, O., Lupenko, A., & Sakovska, O. (2024). Stan ta perspektyvy rozvytku silskohospodarskykh kooperatyviv v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv. [Status and development prospects of agricultural cooperatives in the context of European integration processes]. *Ekonomika APK – Economy of AIC*, 6, 31, 69-79. DOI: <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/6.2024.69> [in Ukrainian].
14. Shpykuliak, O., Sholoiko, A., & Yukhymenko, V. (2023). Rozvytok kooperatsii u pidvyshchenni sotsialno-ekonomichnoho dobrobutu silskykh domohospodarstv: kontseptualno-metodolohichniy dyskurs [Development of cooperation in improving the socio-economic well-being of rural households: conceptual and methodological discourse]. *Visnyk KNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 1, 1 (222), 156-163. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/20> [in Ukrainian].
15. Sakovska, O.M. (2020). Stan ta perspektyvy rozvytku silskohospodarskykh kooperatyviv Cherkaskoi oblasti [The state and prospects of agricultural cooperatives in the Cherkasy region]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho – Scientific notes of V.I. Vernadsky Tavria National University*, 31(70), 3(1), 86-92 [in Ukrainian].
16. Ofitsiyni sait UNDP Ukraina (2025). «TsSR u dii». www.undp.org/. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (accessed: October 11, 2025) [in Ukrainian].

